

Використані джерела

1. *Лінник Н. В.* Ціннісне та нормативне у розумінні прав людини / Н. В. Лінник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64057/08-LInnik.pdf?sequence=1>
2. *Концепція гуманітарного розвитку України*. Проект від 14.03.2008 р. (акад. Жулинський М. Г., Рубан Ю. Г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/table/koncsep.htm>
3. *European Social Charter (revised)*, Strasbourg, 03.05.1996; 01.07.1999 – 3 Ratifications [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>
4. *Про ратифікацію Європейської соціальної хартії* (переглянутої) : Закон України від 14 вересня 2006 р. 137-V (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 43. – Ст. 418.
5. *Верланов С. О.* Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження) : праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина / С. О. Верланов. – Львів : Край, 2009. – 196 с.
6. *Рішення Європейського комітету з соціальних прав по суті у справі European Roma Rights Center v. Greece* від 8 грудня 2004 року за заявою № 15/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coe.int>
7. *Житловий кодекс Української РСР* від 30 червня 1983 р. № 5464-X (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – № 28. – Ст. 573.
8. *Кушнір І. М.* Житлове будівництво в Україні: фінансово-правові аспекти (проблеми фінансово-правового регулювання) : монографія / І. М. Кушнір. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 206 с.
9. *Орлюк О. П.* Фінансове право. Академічний курс : підручник / О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
10. *Фінансова енциклопедія* / О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха [та ін.] ; за заг. ред. О. П. Орлюк. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.
11. *Кучерявенко Н. П.* Конституционные принципы налоговой системы в Украине и проблемы ее совершенствования / Н. П. Кучерявенко // Правовая система Украины: история, состояние и перспективы. Т. 2. Конституционные основы правовой системы Украины и проблемы ее усовершенствования / под общ. ред. акад. Ю. П. Битяка. – Харьков : Право, 2011. – С. 509–534.
12. *Ніцимна С.* Принципи публічної фінансової діяльності в Україні : монографія / С. Ніцимна. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2013. – 376 с.
13. *Про податок з доходів фізичних осіб* : Закон України від 22 травня 2003 р. № 889-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37. – Ст. 308.
14. *Податковий кодекс України* від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.

Кушнір І. М. Людиноцентристські підходи в оподаткуванні діяльності в галузі будівництва

У статті досліджується оподаткування діяльності в галузі будівництва через призму людиноцентристських підходів. Принципи податкової системи, що реалізуються у процесі оподаткування діяльності в галузі будівництва, розкриваються через взаємозв'язок із людиноцентричними засадами.

Ключові слова: людиноцентризм, оподаткування будівництва, принципи податкової системи, соціальні стандарти.

Кушнір І. М. Человекоцентристские подходы в налогообложении деятельности в сфере строительства

В статье исследуется налогообложение деятельности в сфере строительства через призму человекоцентристских подходов. Принципы налоговой системы, реализующиеся в процессе налогообложения деятельности в сфере строительства, раскрываются через взаимосвязь с человекоцентрическими принципами.

Ключевые слова: человекоцентризм, налогообложения строительства, принципы налоговой системы, социальные стандарты.

Kushnir I. Man-centered approaches to taxing activities in the field of construction

The article examines the taxation of activities in the field of construction through the prism of human centered approaches. Principles of the tax system implemented in the taxation process in the field of construction, are disclosed through interconnection with man-centered approaches.

Key words: human center, taxation of construction, principles of the tax system, social standards.

УДК 340.1

*Любченко Ярослав Павлович,
молодший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України*

АРБИТРАЖ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ

Застосування альтернативних способів вирішення спорів (далі – ADR) є невід'ємною частиною прав людини, а саме права на доступ до правосуддя. Доступ до правосуддя історично асоціювався із доступом до судової системи та судовим захистом індивідуумів. Однак велика вартість, географічні бар'єри, затяжність процесу створює перешкоди для доступу до правосуддя. У 1948 р. Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) прийняла Універсальну декларацію з прав людини, яка проголосила право на ефек-

тивний захист як право кожної людини. Рух доступу до правосуддя виник як відповідь на розвиток прав людини та колапс судових систем багатьох держав.

Дослідженням доступу до правосуддя займалися як вітчизняні (Н. Деркач, Ю. Матат, І. Цебак та ін.), так і зарубіжні вчені (А. Нуланд, В. Давіс, Х. Турку та ін.).

Метою статті є висвітлення арбітражу як невід'ємного елемента права на доступ до правосуддя.

Доступ до правосуддя є базовим принципом верховенства права. Розвиток принципу доступу до правосуддя найкраще можна продемонструвати через історичний аспект розвитку судової системи та запровадження альтернативних способів вирішення спорів у Сполучених Штатах Америки.

Рух за альтернативне вирішення спорів має конкретне місце народження – Сполучені Штати Америки, а можливо, навіть і дату народження – 1976 р., час проведення національної конференції імені Р. Паунда «Причини невдоволеності населення адмініструванням системи правосуддя у США», відомої як Паундська конференція. Два документи з числа матеріалів цієї конференції становлять політичну платформу руху альтернативного вирішення спорів у США та інших країнах світу. У своїй доповіді Верховний Суддя У. Бергер попереджав, що американське суспільство «досягло тієї точки, коли наша система правосуддя – як на рівні штатів, так і на федеральному рівні – може буквально розвалитися на частини ще до кінця цього століття, незважаючи на значне збільшення кількості суддів і адміністраторів та величезні фінансові вливання». Він виокремив найсерйозніші проблеми судової системи – дуже високі судові витрати, тривалі терміни розгляду справ, надмірна легалізація та формалізація процедур, що вимагають великих витрат на юридичне обслуговування громадян, і запропонував звернутися до неформальних альтернатив [1]. Тобто кількість спорів, які необхідно було вирішити, значно превалювали над кількістю судових розглядів. Судова гілка влади була не в змозі вирішити всі ці спори, виникла криза доступу до правосуддя. Конференція була скликана для пошуку шляхів розв'язання посталих проблем.

Другим основним документом була доповідь професора Ф. Сандера, який представив ідею «будинку правосуддя з багатьма дверима». У такому суді спеціальний службовець попередньо переглядав би позови, що надійшли до суду, і пропонував би сторонам обрати з безлічі варіантів такий метод вирішення спорів, який найповніше задовольняв би їхні потреби в конкретному спорі [2]. ADR виникли у 70-ті роки ХХ ст. частково як результат розчарування у формальному правосудді. Таким чином зародилася ідея щодо запровадження альтернативних способів вирішення спорів.

Європейський підхід до принципу доступу до правосуддя. Одним із фундаментальних принципів Європейського Союзу (далі – ЄС) є надання доступу до правосуддя, про що наголошено у низці нормативних актів, зокрема Директиві № 2008/52 від 21 травня 2008 р. «Про певні аспекти медіації в цивільних та комерційних справах». У статті 5 цієї Директиви зазначено, що забезпечення доступу до правосуддя передбачає собою не лише доступ до судової гілки влади, а й до позасудових способів вирішення спорів.

Право на доступ до правосуддя і справедливий суд гарантовано ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Відповідно до цієї статті доступність правосуддя є невід'ємним елементом права на справедливий суд, хоча сам термін «доступність» у ній не вживається [3]. Європейський Суд Справедливості визнав право на ефективні засоби правового захисту як загальний принцип права ЄС [4] і це було закріплено у ст. 47 Хартії основних прав ЄС, яка передбачає «право на ефективний правовий засіб захисту та справедливий суд».

ЄС розробив Зелений Документ, у якому прописана ідея імплементації ADR в ЄС. ADR є невід'ємною частиною політики, спрямованої на покращення доступу до правосуддя. ADR доповнюють судову систему, адже зазвичай альтернативні способи краще підходять для вирішення специфічних спорів. Також у Зеленому Документі зазначається: «ADR пропонують вирішення проблеми доступу до правосуддя, з яким стикаються громадяни у багатьох державах через три фактори: кількість спорів, поданих до суду, постійно зростає, процедура стає все більш тривалою та постійно зростають судові збори» [5].

Один із провідних учених, М. Капелетті розширив концепцію доступу до правосуддя, включаючи альтернативні способи вирішення спорів як важливу частину цивільного процесу [6]. Він описував альтернативне вирішення спорів як можливість для знаходження дружнього вирішення спорів між сторонами, які мають потенціал для збереження відносин, ніж до фінального їх розірвання.

Арбітраж є найбільш розвиненим альтернативним способом вирішення спорів. Низка конвенцій, репутація арбітрів, статус арбітражних установ дають уявлення про якість надання арбітражних послуг і дають змогу не просто порівнювати арбітраж та судовий процес, а й говорити про якісну перевагу арбітражу над національними судами під час вирішення спорів, які є арбітрабельними. Арбітраж також є найбільш уніфікованим способом вирішення спорів, адже відсутні особливості національних правових систем, як це яскраво видно у випадку медіації, добрих послуг, примирення, човникової дипломатії.

Для розуміння співвідношення права на судовий захист і права застосування арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів необхідно звернутися до практики ЄСПЛ у справі «*Tabbane v. Switzerland*» [7]. У цьому рішенні ЄСПЛ вперше проаналізував співвідношення арбітражної угоди та ст. 6 Конвенції, яка гарантує кожній людині право на доступ до правосуддя. Швейцарський закон про міжнародне право (The Swiss Private International Law Act) дозволяє іноземним сторонам відмовлятися від права на оскарження арбітражного застереження, яке було укладене у Швейцарії. Стаття 192 передбачає: «Якщо жодна зі сторін не проживає, не має місця проживання, або юридичної адреси підприємства у Швейцарії, вони можуть шляхом чіткої вказівки в арбітражній угоді, або шляхом письмової угоди, відмовитися від права оскаржувати арбітражне рішення, або вони можуть обмежити це право до можливості оскарження за допомогою однієї або декількох підстав, перелічених у статті 190». Обмежена кількість законів інших держав містять подібні норми, наприклад, розділ 51 Шведського арбітражного закону, ст. 1718 Бельгійського судового кодексу та ст. 1522 Французького цивільного процесуального кодексу. Рішення ЄСПЛ підтверджує, що положення зазначених вище нормативних актів не суперечить Конвенції, сторони мають право обирати арбітраж замість національних судів і право на відмову від оскарження арбітражного рішення до національних судів є однозначним.

Наведемо обставини справи, яку розглянув ЄСПЛ. У 1990 р. французька компанія «Colgate-Palmolive Services SA» (далі – «Colgate») вирішила співпрацювати з Туніською компанією для виробництва власної продукції локально. У зв'язку з цим «Colgate» уклала партнерські відносини з містером Н. Таббане – туніським бізнесменом і його трьома синами. Сторони підписали декілька угод, які накладали фінансові та правові обов'язки на сторін, включаючи угоду, за якою «Colgate» мала право придбати акції, якими володів містер Н. Таббане та його сини, у компанії «Husys», яка була пов'язана з угодою між сторонами. «Colgate» вирішила скористатися своїм правом у 2007 р., але містер Н. Таббане та його сини відмовилися продавати свої акції компанії «Colgate».

Угода, яка передбачала право купівлі акцій містера Н. Таббане та його синів, містила у собі арбітражне застереження, відповідно до якого спори мали бути вирішені арбітражним трибуналом, який повинен складатися із трьох арбітрів згідно з правилами Міжнародної торгової палати. Місце арбітражу мало бути визначене арбітрами. Арбітражне застереження передбачало, що «рішення арбітражу буде фінальним та обов'язковим та жодна зі сторін не буде мати право на оскарження цього рішення до будь-якого суду».

Компанія «Colgate» ініціювала арбітражний процес проти містера Н. Таббане та його синів у 2008 р. з вимогою, щоб вони продали акції компанії «Husys». Арбітражний трибунал обрав Женеву місцем розгляду арбітражу та ухвалив рішення у 2011 р. на користь компанії «Colgate».

Містер Н. Таббане, який володів майже всіма акціями у компанії «Husys», оскаржив рішення арбітражу до Швейцарського Верховного Суду. 4 січня 2012 р. Верховний Суд Швейцарії після аналізу арбітражного застереження, яке містилося в угоді сторін, зробив висновок, що звернення містера Н. Таббане не може бути задоволене, у зв'язку з тим, що сторони обмежили своє право на оскарження рішення арбітражного трибуналу.

Містер Н. Таббане не зупинився на цьому, та звернувся до ЄСПЛ 2 липня 2012 р. Він помер у березні 2013 р., але його дружина та сини підтримали звернення до ЄСПЛ. Основою скарги містера Н. Таббане було те, **що йому було відмовлено у доступі до правосуддя Швейцарією**, Верховний Суд Швейцарії мав би переглянути арбітражне рішення. Він зазначив, що ст. 192 Швейцарського закону про міжнародне приватне право, яка передбачає, що сторони можуть у певних випадках **обмежувати право на оскарження арбітражних рішень суперечить ст. 6 Конвенції**.

ЄСПЛ наголосив на відмінностях між обов'язковим і добровільним арбітражем із посиланням на попередні справи. Обов'язковий арбітраж має відповідати гарантіям, передбаченим ст. 6 Конвенції, добровільний арбітраж не підпадає під те саме правило. Дійсно, сторони можуть обмежити свої права, передбачені Конвенцією, з урахуванням того, що відмова є добровільною, законною та однозначною.

У національному законодавстві держав – учасниць Конвенції відмова особи від права розгляду її справи судом часто трапляється у цивільних провадженнях, а саме у формі компромісних угод у договорах. Відмова від права, що має беззаперечні переваги як для конкретної особи, так і для здійснення правосуддя, за своєю суттю не порушує Конвенцію («*Девеер проти Бельгії*» («*Deweer v. Belgium*»), § 49). Особи можуть відмовитися від права доступу до суду і скористатися послугами третейського суду (арбітражу), за умови, що така відмова можлива та висловлюється вільно і чітко («*Суда проти Чеської Республіки*» («*Suda v. the Czech Republic*»), § 48–49). Враховуючи те, що ці критерії були дотримані сторонами, вони (сторони) виключили юрисдикцію державних судів та встановили, що їхній спір буде розглянуто в арбітражі. ЄСПЛ застосував ті самі критерії щодо відмови від оскарження до арбітражного рішення. Далі ЄСПЛ перейшов до аналізу питання відповідності ст. 192 Швейцарського закону

про міжнародне приватне право з Конвенцією. Він зазначив, що законодавець Швейцарії мав дві цілі, коли затверджував положення Швейцарського закону про міжнародне приватне право:

– посилити привабливість Швейцарії як місце використання міжнародного арбітражу та уникнути подвійного перегляду рішення арбітражу, спочатку в оскарженні розгляду спору арбітражним трибуналом, а потім і під час виконання рішення арбітражного трибуналу;

– зменшити навантаження на Верховний Суд Швейцарії через перегляд арбітражних рішень.

На думку ЄСПЛ, це є справедливими (законними) цілями. До того ж сторони не зобов'язані відмовитися від права на оскарження арбітражного рішення, а мають право вибору робити це. Враховуючи зазначене вище, ЄСПЛ дійшов висновку, що обмеження права на доступ до суду містера Н. Таббана було законним, та не було порушене.

Ця справа є однією з перших, у якій ЄСПЛ проаналізував співвідношення арбітражного застереження та відмову від права на судовий розгляд, передбачений у ст. 6 Конвенції, тобто оскарження рішення арбітражного трибуналу до національних судів. **Правосуддя було здійснено за допомогою арбітражу, а не суду, адже ціллю арбітражу є також правосуддя. Арбітражні рішення мають такі самі ознаки, що й судові рішення – обов'язковий характер, остаточність рішення, яке набрало законної сили, можна виконати примусово.**

Важливо звернути увагу, що незважаючи на те, що дві системи відрізняються одна від одної, але це не підтверджує змагальності цих систем одна з одною. ADR не може змагатися з судовим процесом. Судовий процес є інституційним методом вирішення спорів, це загальноприйнятий спосіб вирішення спорів, який слугує судовій системі. Судова гілка влади є однією з трьох гілок влади, на якій тримається держава. Вона відповідає за тлумачення, застосування, контроль за соціальними цінностями, втіленими в основних правових принципах у законодавстві та звичаєвому праві. Тому судова влада виконує функції, покладені на неї державою, нагляд за публічним порядком суспільства. Судова влада є відповідальною за підтримання публічних норм і стандартів для блага суспільства. Жодна приватна система вирішення спорів не здатна замінити судовий процес або виконувати функції судової влади. ADR є додатковим варіантом, яким можуть скористатися зацікавлені суб'єкти у зв'язку зі зростанням навантаження на судову гілку влади.

Нинішня ситуація доступу до правосуддя може бути проілюстрована через правосуддя у багатьох кімнатах [8]. Замість ситуації єдиного та однозначного звернення до судів та судових процедур, які застосовувалися роками, зазвичай у європейських державах (Іспанія, Німеччина, Франція, Італія та ін.), ми дійшли до того, що можемо запропонувати громадянам багато каналів для доступу до правосуддя, які будуть цінні та адекватні у тій чи тій ситуації. ADR-способи надають особам економічно ефективні інструменти, які підвищують доступ до правосуддя [9]. Однак не слід забувати, що судова система є найбільш звичним способом вирішувати спори в багатьох державах світу.

Підсумовуючи, варто зазначити. Від самого початку судова система була синонімом правосуддя, але згодом у зв'язку з кризою доступу до суду постала необхідність у запровадженні нових способів вирішення спорів, що дало поштовх розвитку руху доступу до правосуддя. У результаті цього науковці, політики та практики зійшлися на тому, що застосування альтернативних способів дасть змогу розвантажити судову гілку влади та розширить демократичний принцип доступу до правосуддя, який є невід'ємною частиною принципу верховенства права. На сьогодні держави мають різну практику співвідношення права на судовий розгляд та застосування альтернативних способів вирішення спорів. Однак проаналізувавши наукову літературу, законодавство різних держав, Конвенцію та справи ЄСПЛ, можемо дійти висновку, що державам необхідно узгодити свої позиції у зв'язку з тим, що, по-перше, ADR набирає обертів і все більше справ буде з'являтися на межі національних судів та ADR, а по-друге, змагання у компетенції національних судів та ADR шкодить репутації обох способам вирішення спорів та не дає змоги побачити сучасну картину доступу до правосуддя, що має наслідком неправильне уявлення громадян та юристів стосовно того, що є правосуддя та яким чином може бути забезпечено доступ до нього.

Використані джерела

1. *National Conference on the Causes of Popular Dissatisfaction with the Administration of Justice*, The Pound Conference / A. Leo Levin and Russell R. Wheeler eds. – 1976.

2. *MenkelMeadow C. Mothers and Fathers of Invention: The Intellectual Founders of ADR* / C. MenkelMeadow // Ohio St. J.on Disp. Resol. – 2000. – № 16.

3. *Право на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2010_1_58.pdf

4. *Case 222/84 Johnston v. Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary* [1986] ECR 1651.

5. *Green Paper on alternative dispute resolution in civil and commercial matters COM/2002/0196 Final* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eurlex.europa.eu>

6. Mauro Cappelletti, «Alternative Dispute Resolution Processes within the Framework of the World-Wide Access-to-Justice Movement» (1993), 3 The Modern Law Review 56,287 ff.

7. *Tabbane v. Switzerland case* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Entscheid_Tabbane_v._Switzerland_-_challenge_to_the_resolution_of_a_dispute_by_the_International_Court_of_Arbitration.pdf](#)

8. N. Trocker and A. DE Luca, supra n.13, p. ix.

9. G. De Palo. Quantifying the Cost of Not Using Mediation – A Data Analysis, European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department Citizen's Rights and Constitutional Affairs / G. De Palo, A. Feasley and F. Orecchini Quantifying. – Brussels, 2010.

Любченко Я. П. Арбітраж як елемент права на доступ до правосуддя

У статті досліджується рух за доступ до правосуддя через досвід США, аналіз європейського законодавства та рішення Європейського суду з прав людини. Також аналізується співвідношення права на доступ до судів і право на доступ до правосуддя.

Ключові слова: арбітраж, альтернативні способи вирішення спорів, правосуддя, Європейський суд з прав людини, доступ до правосуддя.

Любченко Я. П. Арбитраж как элемент права доступа к правосудию

В статье исследуется движение за доступ к правосудию через опыт США, анализ европейского законодательства и решений Европейского суда по правам человека. Также анализируется соотношение права на доступ к судам и право на доступ к правосудию.

Ключевые слова: арбитраж, альтернативные способы разрешения споров, правосудие, Европейский суд по правам человека, доступ к правосудию.

Liubchenko I. Arbitration as element of right of access to justice

This paper explore movement on access to justice through experience of the USA, analysed European legislation and decisions of European court of human rights. Moreover, author analyzed correlation between access to justice and access to court right.

Key words: arbitration, alternative dispute resolution, justice, European court of human rights, access to justice.

УДК 341

*Аліса-Тетяна Іванівна Мігалчан,
аспірантка відділу міжнародного права
та порівняльного правознавства
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАПрН України*

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ ТА РУМУНІЇ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

Україна розташована у самому центрі Європи, її географічне розташування, високий рівень корупції, безробіття і правовий нігілізм роблять її дуже привабливою для сучасних работорговців. Органи державної влади в усьому світі, і в Україні зокрема, спрямовують свою роботу на подолання цього явища, та досліджуючи цю тему з правового погляду, не варто забувати про соціально-психологічний вплив і наслідки, які несе із собою цей страшний злочин.

Україна першою з пострадянських країн визнала проблему торгівлі людьми як одну з найнебезпечніших для суспільства, результатом чого стало введення у 1998 р. до Кримінального кодексу України ст. 124¹ «Торгівля людьми». Стаття передбачала відповідальність за торгівлю людьми у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років. Особливістю її було те, що вона передбачала відповідальність за торгівлю людьми загалом, а не лише торгівлю жінками, як у багатьох країнах. На той момент це було єдиним прецедентом не тільки на пострадянському просторі, а й у країнах Європи. З прийняттям нового Кримінального кодексу України у 2001 р., ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини» торгівлю людьми визначено тяжким злочином, покарання за який стало суворішим [1].

Проблема торгівлі людьми у вітчизняній науковій спільноті досліджується вже щонайменше десятиріччя. Звісно, тут основну функцію відіграють юристи-практики та науковці, які опікуються дослідженням проблем національного кримінального судочинства та можливих шляхів його покращення. Так, з погляду саме кримінального права та кримінології цю тему досліджували В. Іващенко, В. Козак, Я. Лизогуб, А. Орлеан.

Міжнародно-правовий аспект боротьби із торгівлею людьми досліджується у працях О. Бандурка, М. Буроменського, В. Денисова, Н. Кохана, К. Левченко, Н. Плахотнюк.

Досвід Румунії висвітлено у працях Опри Стелуци-Лілі, Дана Олександра Драгомереску, Ралука Сіміон, Габріель Лівіу Іспас.